

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

W EAP prawo jest / powinno być efektywne w sensie ekonomicznym. Pogląd ten może występować:

- w wersji mocniejszej: jedynym celem prawa jest / winna być efektywność ekonomiczna, lub**
- w wersji słabszej: jednym z podstawowych celów prawa (obok np. sprawiedliwości) jest / powinna być efektywność ekonomiczna.**

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

„Efektywność jest jednym z kluczowych pojęć ekonomii. W ogólnym znaczeniu gospodarka jest efektywna, jeżeli dostarcza swoim konsumentom najbardziej pożądaných zestawów dóbr i usług przy danych zasobach i technologii.”

(P. Samuelson, W. Nordhaus)

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Stelmach, Brożek i Załuski wskazują, że postulatowi, iż „prawo powinno być efektywne ekonomicznie” można nadać cztery sensy:

- efektywności w sensie Pareto**
- efektywności w sensie Kaldora-Hicksa**
- efektywności w ujęciu ekonomii marginalnej**
- maksymalizacji dobrobytu społecznego**

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Tzw. Pareto–efektywność, sprowadza się do uznania wariantu B za lepszy od wariantu A, jeżeli w wariacie B sytuacja przynajmniej jednego zainteresowanego będzie korzystniejsza od jego sytuacji w wariacie A, a sytuacja pozostałych zainteresowanych w wariacie B nie pogorszy się w stosunku do ich sytuacji w wariacie A. Wariantem optymalnym (tzw. Pareto–optimum) jest natomiast taki wariant, dla którego nie możemy już znaleźć lepszego wariantu w rozumieniu Pareto–efektywność.

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Stelmach, Brożek i Załuski uważają, że efektywność w sensie Pareto ma dwie zalety:

- nie wymaga dokonywania międzyosobowych porównań użyteczności;**
- prowadzi do rozwiązań, które są jednomyślnie akceptowalne, gdyż nie prowadzą do pogorszenia położenia żadnej osoby.**

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Zmiana danej sytuacji stanowi ulepszenie (jest efektywna) w sensie Kaldora-Hicksa, jeśli korzyści zyskujących w wyniku wprowadzenia tej zmiany są wyższe niż straty poszkodowanych tą zmianą, a więc zyskujący mogliby potencjalnie zrekompensować straty osób poszkodowanych.

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Dwa fakty związane z kryterium Kaldora-Hicksa:

- kryterium to jest teoretyczną podstawą tzw. *cost benefit analysis*, tj. takiej analizy różnych opcji przy której dokonujemy bilansu zysków i strat, jakie generuje każda opcja, i wybieramy tę, dla której bilans ten jest najkorzystniejszy;
- miarą strat i zysków jest tu najczęściej miara pieniężna, a nie użytecznościowa.

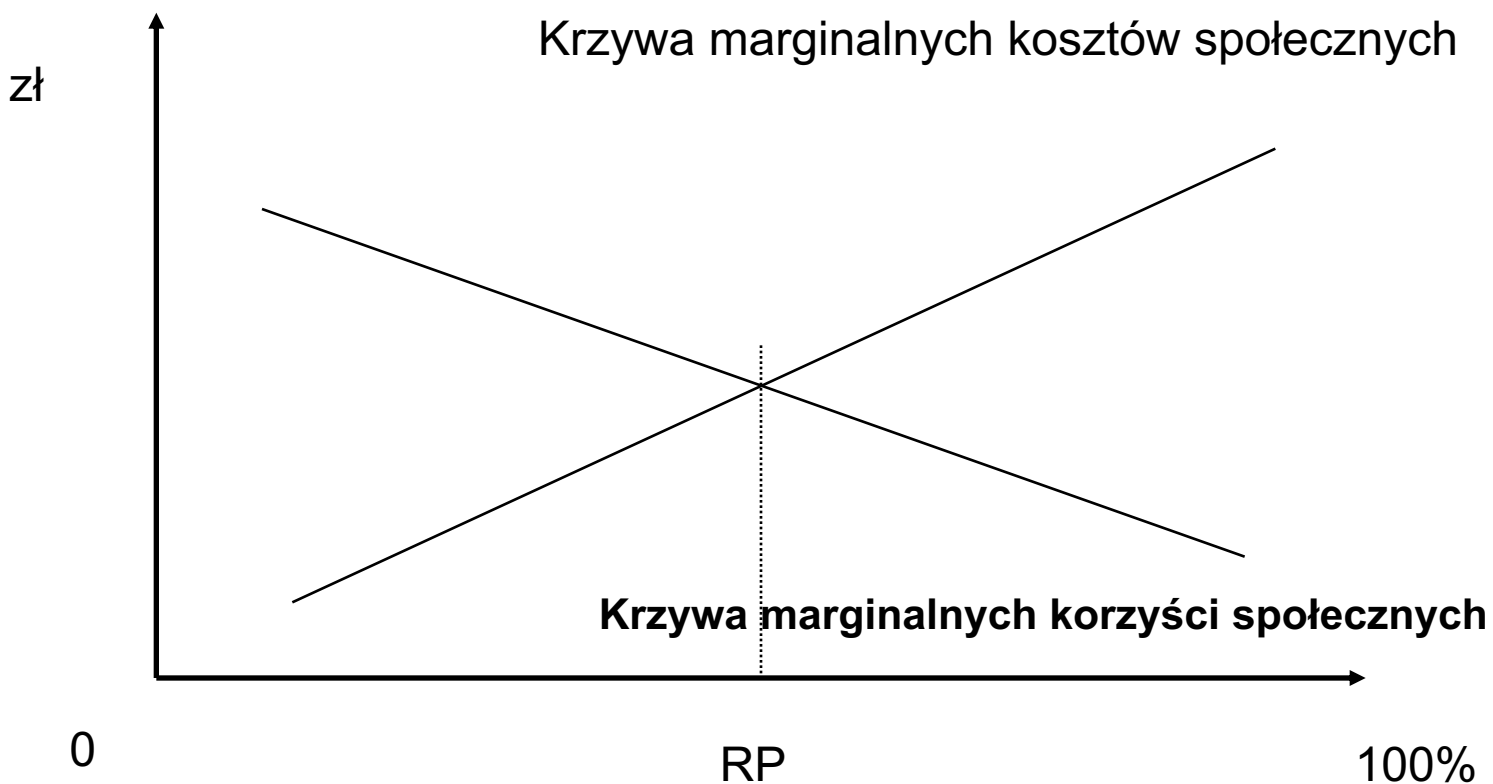

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Prawo powinno realizować jakiś cel tylko do takiego poziomu, przy którym następuje zrównanie marginalnych kosztów społecznych realizacji tego celu (tj. kosztów społecznych zwiększenia poziomu realizacji tego celu o dowolnie małą jednostkę) i marginalnych korzyści społecznych realizacji tego celu (tj. korzyści społecznych ze zwiększenia poziomu realizacji tego celu o dowolnie małą jednostkę).

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Ze stosowania kryteriów efektywności w ujęciu analizy marginalnej wynika, że pożądane cele bardzo rzadko można osiągać w całości.

Interpretując wykres na poprzednim slajdzie, można mówić o istnieniu ekonomicznie efektywnego poziomu przestępczości, niezależnie od tego jak dziwnie by to nie brzmiało.

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Maksymalizacja bogactwa społecznego

Propozycja R. A. Posnera:

Jeśli dobrobyt społeczny mierzy się za pomocą miary pieniężnej, tj. jakaś opcja ma dla X taką wartość, ile byłby on gotów zapłacić za jej realizację, wtedy nakaz maksymalizacji przyjmuje postać nakazu maksymalizacji naszych „chęci zapłaty”, a więc nakaz takiej alokacji dóbr i uprawnień, aby trafiły one do osób, które chcą i mogą za nie zapłacić najwięcej.

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Relacje między efektywnością Kaldora-Hicksa i efektywnością w sensie Pareto:

Zmiana sytuacji efektywna w sensie Kaldora-Hicksa byłaby efektywna w sensie Pareto, gdyby na zyskujących nałożono obowiązek zapłacenia odszkodowania.

Ulepszenie w sensie Pareto jest równocześnie ulepszeniem w sensie Kaldora-Hicksa, ale nie odwrotnie.

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Relacje między efektywnością w ujęciu marginalnym i efektywnością Kaldora-Hicksa:

Efektywność w ujęciu marginalnym uważana może być za odmienne sformułowanie kryterium Kaldora-Hicksa, dokonane w języku ekonomii marginalnej. Zakłada bowiem, że korzyści ze zwiększenia poziomu realizacji celu o dowolnie małą jednostkę przewyższają koszty zwiększenia poziomu realizacji tego celu o dowolnie małą jednostkę.

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Amerykański sędzia Oliver Wendel Holmes:

„obowiązek dotrzymania umowy w *common law* oznacza przewidywanie, że musisz zapłacić odszkodowanie, jeśli jej nie dotrzymasz – i nic więcej.”

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Idea, że zobowiązujący się ma, faktycznie, możliwość wyboru, wykonać umowę albo zapłacić odszkodowanie rezygnuje z moralnej podstawy dla zobowiązań umownych i w sposób dorozumiany zezwala na zrywanie umów, gdy jest ono ekonomicznie korzystne (efektywne).

Konstatacja ta była wstępem do wpływowej, choć kontrowersyjnej teorii „efektywnego zerwania” (efficient breach).

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Przykładem zastosowania tej teorii może być praktyka przewoźników lotniczych, polegająca na sprzedawaniu większej liczby biletów niż liczba miejsc w samolocie (overbooking).

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Liczba lotów	Puste miejsca na 1 lot
5	8
15	9
60	10
15	11
5	12

**100 lotów po 100 miejsc za 500 dol. każde;
przeciętnie 10 *no shows* na lot**

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

**Przewoźnik potencjalnie mógłby zarobić
5.000.000 dol.**

1000 miejsc wolnych to strata 500.000 dol.

Przewoźnik zarobi więc 4.500.000 dol.

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Liczba lotów	Wolne miejsca	Wolne miejsca o/b 110
5	8	- 2
15	9	- 1
60	10	0
15	11	1
5	12	2

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Przy sprzedaży przekraczającej ilość miejsc o 10% miejsc wolnych będzie tylko 25.

Przewoźnik zarobi dodatkowo 487.500 dol.

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Nie tylko dla prawników idea, że bezprawne zachowanie powinno być tolerowane pod warunkiem, że naruszający prawo zapłaci odpowiednią rekompensatę, prowadzi do oryginalnego i trudnego do powszechnego zaakceptowania poglądu, że prawo działa przede wszystkim jako system ukrytego ustalania cen przez sumowanie kosztów podjęcia odpowiednich działań.

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

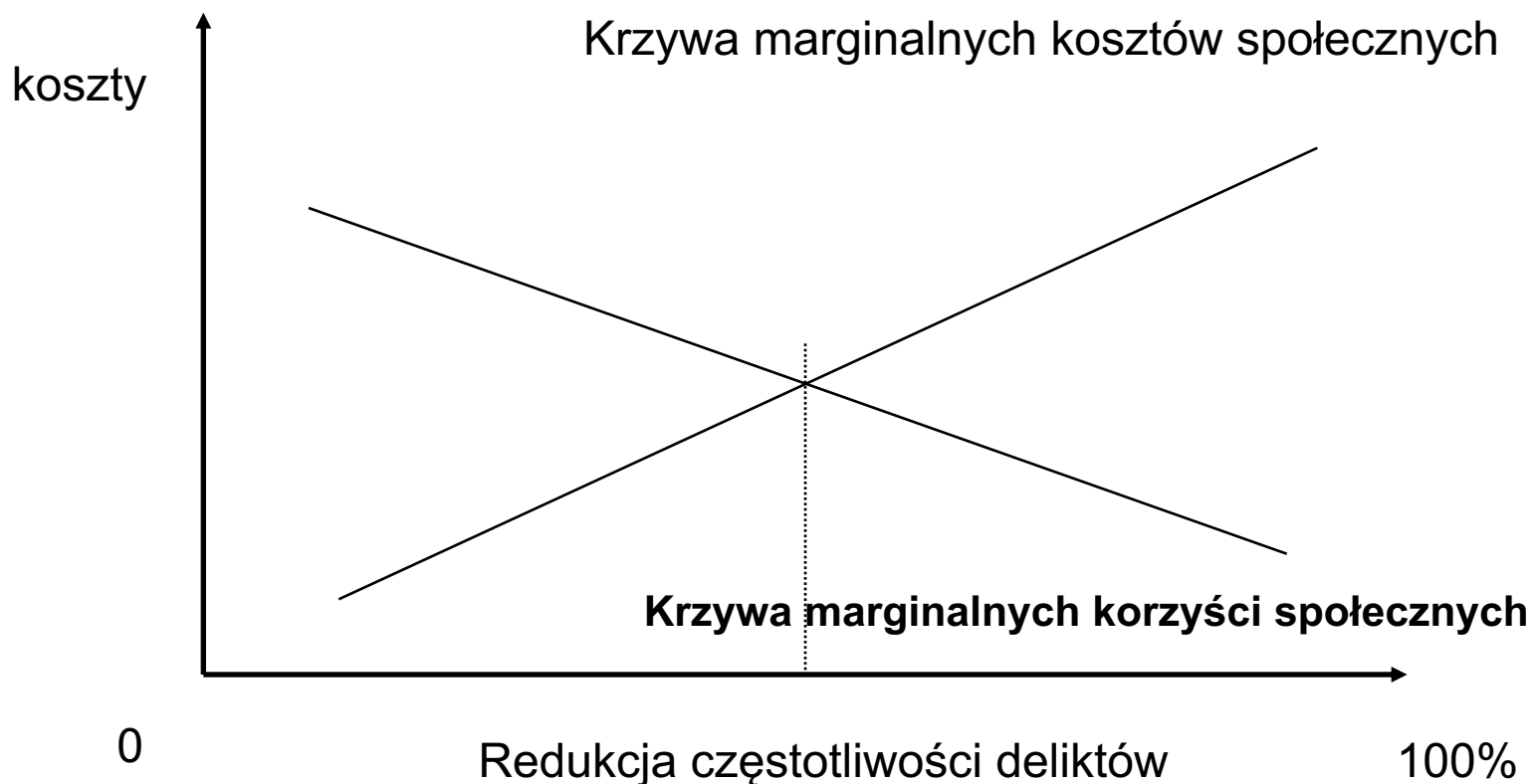
Jeśli mój koszt opublikowania znieśławienia wynosi (powiedzmy) 50 000 zł a odszkodowanie, które będę musiał zapłacić, wyniesie 200 000 zł, wtedy prawo, zakładając doskonałe jego egzekwowanie, podnosi koszt działania do 250 000 zł, i to, czy opublikuję znieśławienie będzie zależeć od tego, czy popyt na tę publikację będzie wystarczający, żeby wygenerować dla mnie zysk.

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

W EAP celem prawa deliktowego jest redukcja częstotliwości popełniania deliktów do poziomu ekonomicznie efektywnego, tj. takiego, przy którym następuje zrównanie marginalnych kosztów społecznych i marginalnych korzyści społecznych, jakie pociągałoby za sobą zmniejszenie owej częstotliwości o kolejną jednostkę.

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Każda strona potencjalnego stosunku deliktowego ma do wyboru dwie strategie:

- wykazać należyłą staranność,**
- nie wykazać należytej staranności.**

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

REGUŁA HANDA (1):

Osoba jest winna lub współwinna szkody (nie wykazała należytej staranności), jeżeli suma oczekiwanej wartości szkody obliczonej po podjęciu czynności zapobiegawczych oraz ich kosztów nie przekracza oczekiwanej wartości szkody obliczonej przed podjęciem czynności zapobiegawczych.

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

REGUŁA HANDA (2):

$$P2S + KNS < P1S$$

KNS – koszty należytej staranności

S – wartość szkody

P1 – prawdopodobieństwo powstania szkody bez podjęcia czynności zapobiegawczych

P2 - prawdopodobieństwo wystąpienia szkody po podjęciu czynności zapobiegawczych